

LUNI, 17 AUGUST 2009
ANUL 8, Nr. 1

ziarul festivalului ProEtnica

AGORA

INTERCULTURALĂ

ASOCIAȚIA
CENTRUL EDUCAȚIONAL INTERETNIC PENTRU TINERET
SIGHIȘOARA - SEGESVAR - SCHÄSSBURG

Comoara din inima Cetății

Sumar

De 9 ani încoace, la fiecare sfârșit de vară, Cetatea Sighișoarei devine lăcașul ce adăpostește o inestimabilă comoară: bogăția culturală a comunităților etnice din România. Un tezaur ce nu e ferecat cu lacăte și lanțuri și nu e ascuns privirii oamenilor. O avuție la care are acces toată lumea după pofta inimii. O nestemată care an de an își sporește strălucirea datorită Festivalului Intercultural ProEtnica. Prin intermediul acestei manifestări, cu impact și amploare tot mai sporită de la an la an, aveți ocazia să descoperiți Comoara din inima Cetății Sighișoarei și să vă bucurați de ea, ocrotind-o astfel.

ProEtnica, cea mai mare sărbătoare a dialogului multicultural din România, vă poartă timp de 9 zile printr-un „univers divers” al vieții sociale, culturale și spirituale a comunităților etnice din România, etalat prin spectacole de muzică, dans, poezie și teatru, activități interactive cu publicul, expoziții de artă contemporană, lansări de cărți și publicații, vizionări de filme, bal interetnic, standuri de meșteșugari, expoziții culinare, dezbateri și mese rotunde, publicații, spectacole intercomunitare.

De la bun început însăși organizarea unui festival interetnic a fost o provocare. Apoi au urmat alte și alte provocări, cum ar fi extinderea festi-

Foto: Alex Aitonean

valului de la 3 zile, la primele ediții, la 9 zile în prezent. Cea de-a 9-a ediție a ProEtnica aduce cu sine o 9 provocare: pentru prima oară comunitățile etnice tradiționale din România vor deveni la Sighișoara gazdă ale noilor comunități de imigranți care se formează în România. Astfel ProEtnica își va îmbogăți programul artistic iar mesajul festivalului va fi întregit prin acest demers.

Adrian Diță

Editorial:

Comoara din inima Cetății
(pag. 2);

Hermann Conrads: „Dacă se întâmplă de două ori, este obicei, dacă se întâmplă de trei ori, este tradiție!”
(pag. 3);

Mozaic InterEtnic
(pag. 4);

Spectacole la scena principală
(pag. 6);

Expoziții și standuri la ProEtnica
(pag. 9);

Fotoreportaj
(pag. 10);

Folclorizarea minorităților
(pag. 12);

De ce ProEtnica?
(pag. 13);

Tradiții și Vocile ProEtnica
(pag. 14);

Filme și meșteșuguri la ProEtnica
(pag. 15);

Tumultuoase revărsări de cromatism vitalizant
(pag. 16)

Miniaturile pe sticlă ale Ermonei Martaian
(pag. 17);

Din bucătăria minorităților
(pag. 18);

Revista „Agora Interculturală”

Colectivul de redacție:

Coordonatori: Adrian Diță (ibz Sighișoara), Alecsandru-Gabriel Ban (Teen Press).

Redactori: Ana Dovaly (slovaci), Cristina Anore (ruși lipoveni), Alexandra Răuți (macedoneni), Ștefan Lupșac (ucraineni), Luciana Friedmann (evrei), Andreea-Diana Giurea

(italieni), Anton Stanciu (italieni), Domokos Aniko (maghiari), Iakob Attila (Universitatea Babeș-Bolyai, Centrul Altiero Spinelli), Beatrice Popescu (Teen Press), Alaxandra Biro (Zi de zi), Septimia Săbăduș (Zi de zi).

Fotoreporteri: Alex Aitonean (ibz Sighișoara), Hunyadi Janos (maghiari), Robert Lazăr (Teen Press).

Hermann Conrads: „Dacă se întâmplă de două ori, este obicei, dacă se întâmplă de trei ori, este tradiție!”

Ceremonia de deschidere a celei de-a noua ediții a Festivalul ProEtnica, s-a desfășurat în Sala Festivă a Primăriei din Sighișoara.

În cadrul acesteia domnul Sorin Savu, viceprimarul municipiului Sighișoara, a prezentat scuze participanților și spectatorilor pentru neplăcerile cauzate de lucrările de recondiționare a străzilor Cetății. De asemenea, domnul viceprimar a adresat și cuvântul de salut pentru participanți din partea primarului

încântat de ideea organizării unui festival interetnic și de continuitatea acestuia, arătând că în Germania există o vorbă: „Dacă se întâmplă de două ori, este obicei, dacă se întâmplă de trei ori, este tradiție!” După domnul Conrads au luat cuvântul doamna Roxana Milon (Agenția pentru Strategii Guvernamentale – cel mai important finanțator al ProEtnica), Carol König din partea Ministerului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Dușan Popov, reprezentan-

terumană și se păstrează tradițiile. Evenimentul are un impact național, iar obiectivul este și acela de a încuraja colaborarea dintre toate minoritățile, acestea având ocazia de fi recunoscute de populația majoritară așa cum sunt ele, iar nu interpretate sau etichetate.

La finalul ceremoniei de deschidere a ProEtnica a avut loc o conferință de presă în care jurnaliștii au abordat diverse probleme începând cu sprijinul pe care ar trebui să-l acorde ambasadere „țărilor-mamă” din care provin minoritățile naționale din România organizatorilor festivalului și comunităților etnice (așa cum o face de ani de zile Ambasada Germaniei), precum și proiectele de viitor și continuitatea ProEtnicii, mai ales în condițiile în care anul viitor această manifestare se va afla la a zecea ediție, jubiliară. Domnul Volker Reiter, directorul executiv al Asociației Centrul Educațional Interetnic pentru Tineret, principalul organizator al ProEtnica, a menționat ca proiect de viitor înființarea primului muzeu pentru minoritățile naționale care va avea sediul în Sighișoara la Vila Franca. Un element de noutate la această ediție a ProEtnica este participarea pentru prima dată a organizației unei comunități de migranți, este vorba de Organizația Femeilor Refugiate în România. La următoarele ediții intenția organizatorilor este ca organizațiile de migranți să fie tot mai bine reprezentate la ProEtnica astfel încât programul manifestării să fie mai bogat și diversificat în concordanță cu bogăția și diversitatea de care se bucură țara noastră.

Conferința s-a încheiat printr-o urare din partea organizatorilor, către toți cei prezenți la festival, pentru o vreme cât mai frumoasă și distracție plăcută.

Beatrice Popescu

Sighișoarei, domnul Dorin Dăneșan care n-a putut participa la ceremonie. Primăria Sighișoara este co-organizator al ProEtnica, alături de Asociația Centrul Educațional Interetnic pentru Tineret Sighișoara.

Ceremonia a continuat prin prezentarea finanțatorilor și patronilor ProEtnica. Alături de Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Ambasada Germaniei la București a fost alături de acest festival încă de la bun început. Domnul Hermann Conrads, atașatul cultural al Ambasadei Germaniei, a fost

tul sârbilor în Camera Deputaților, și Ștefan Buciuță, deputat al Uniunii Ucrainenilor din România. De asemenea, din partea Federației Comunităților Evreiești din România a vorbit dl. Jose Blum, care a punctat importanța parteneriatului dintre organizatori și instituțiile reprezentative ale minorităților din România.

Cei mai sus menționați au fost foarte entuziasmați de acest proiect, de amploarea pe care a căpătat-o de-a lungul celor 9 ani de existență, de importanța lui pentru că prin intermediul acestuia se creează o legătură

Mozaic interetnic

Ce înseamnă să fi tânăr evreu în România?

Un coleg de la Agora mi-a spus ieri că și-ar dori la prezentările din acest an să treacă peste tonul uneori steril de redare a istoricului comunităților și să înfățișeze o mai fidelă imagine a conviețuirii, a felului în care trăiesc, zi de zi, „minoritarii” (în cazul meu, evreii) în context românesc. Recunosc, nu mi-am pus până acum problema în acest fel, din cauză că mereu am trăit cu impresia că, în esență, viețuim la fel, indiferent de etnie. Realitatea autohtonă își pune aceeași marcă asupra noastră - criza, nevoile, tranziția, studiile, serviciul, alergătura cotidiană nu au (din fericie!) etnie.

În contextul multicultural al ProEtnicii mi-am propus însă încă din anii trecuți să deconstruiesc un fel de „mit” pe care l-am observat că mulți îl trăiesc. Faptul că dacă ești evreu, ești într-un anume fel...

Exterior: dacă ești evreu poți arăta în

absolut orice mod. Israelul este cea mai clară dovadă în acest sens - de la blonzi, cu piele albă și ochi albaștri, la negri precum abanosul poți întâlni toată gama cromatică umană. Toți evreii! Unii au trăit în Rusia, alții în România, alții în Spania, Etiopia sau Siria - practic peste tot în lume. Condițiile climatice și contextul general și-au pus amprenta asupra lor. Astfel că, acei care mai cred că vor recunoaște un evreu, după anumite prejudecăți fizice, vor fi profund dezamăgiți...

În al doilea rând: preocupările și mentalitatea. Nu îmi imaginez că cineva s-ar mai putea gândi la evrei prin prisma desuetei prejudecăți de „buni comercianți”. Nu spun, or fi printre evreii, da, și câțiva buni comercianți, însă doar în măsura în care vom evoca bunii (sau uneori, simplu, „obișnuiții”) meseriași, profesori, avocați, medici, scriitori, psihologi, jurnaliști, actori, muzicieni, ingineri, econo-

miști etc. Da, printre aceștia există numeroase elite. Nu vă voi reda o statistică a Premiilor Nobel, nu voi cita numele marilor compozitori, scriitori, sportivi, actori, oameni de știință ce au lăsat o amprentă în cultura universală. Ar fi nedrept să mă limitez la foarte puțini.

Referitor la felul în care trăim în România, (con)viețuim la fel ca și ceilalți, dar ținem la valorile noastre tradiționale și dorim să le perpetuăm în context românesc și european. Ne simțim solidari cu toți oamenii drepecți, deschiși la minte, indiferent de etnie, purtând doar acea etnie sufletească a umanității. Și... încă ceva! Da, nu ne place când se folosește apelativul de „jidani”, indiferent de ce motive etimologice s-ar invoca... Dată fiind istoria nefastă a acestui cuvânt în limba română, el are un sens peiorativ și ne doare atunci când este folosit, chiar și fără vreoaare intenție.

Luciana Friedmann

“Patria marelui Verdi” Viva Italia

Foto: Anton Stanciu

Ne-am fondat la scurt timp după Revoluția din 1989, și am reușit în timp să ne facem cunoscuți, să oferim poporului român cele mai frumoase elemente ale popurului italian. Dacă ar trebui să vorbesc despre Italia, mi-ar

trebui, poate mii de pagini, dar eu voi încerca în acest articol să vorbesc despre noi, italienii de aici, din România.

Acum, la aproape 20 de ani de când se știe de noi, românii sunt mereu încântați când aud că suntem italieni. Sunt interesați de câți italieni sunt pe teritoriul României, localitățile în care sunt italieni, organizații în asociații sau comunități.

Fiecare dintre noi, indife-

rent de zona în care stăm în România, promovăm același lucru: cultura italiană, prin - dans, cântec, port și bineînțeles arta culinară, care se bucură de o reputație extraordinară peste tot în lume. Aici, la Sighișoara, la Festivalul

„Proetnica” - Asociația italienilor din România este reprezentată de Comunitatea Italiană „Casa Italia” Galați, care de-a lungul întregului festival oferă publicului diferite activități care ne reprezintă. Dacă ar trebui să amintim: expoziție de fotografii, recital instrumental și micii artiști ai corului. În Galați, Comunitatea se bucură de simpatia orașenilor, și la fiecare spectacol suntem cei mai apludați. Muzica italiană oferă oamenilor o căldură pe care nu o putem regăsi la toată muzica europeană. Muzica italiană aduce în prim plan dragostea, și cred că tocmai asta ne face să pătrundem la inima publicului.

Dacă în primii ani de la fondare am avut unele probleme, românii deseori afirmând: „ei, și ăștia se cred italieni?”, astăzi gândirea s-a mai schimbat, și ne bucurăm de comportamentul natural. A fi minoritar nu este un lucru ușor, pentru că la un moment dat nu mai știi ce să crezi - ești italian de origi-

ne, dar te-ai născut în România - important, cred, că este ceea ce simți, și mai puțin locul nașterii. Dacă astăzi, noi, italienii nu ne mai confruntăm cu probleme, poate se datorează și deschiderii acestui popor,

care a avut posibilitatea să călătorească și să cunoască, și, trebuie să recunoaștem că au și învățat. Îmi este foarte greu să vorbesc despre Italia, deoarece este o țară copleșitoare - are atâtea lucruri de oferit, încât nu știi

de unde să începi și unde să termini. Așa că, eu Diana Andreea Giurea, vă invit să vizitați Italia și astfel ne veți cunoaște cel mai bine pe noi - ITALIENII.

Prof. Andreea-Diana Giurea

Comunitatea macedonenilor

Închide ochii pentru o clipă, trage aer puternic în piept și simte miresma plăcintelor calde cu praz, varză și struguri, a racilor atârnați de grinda caselor vechi de lemn. Întinde mâna și simte vârful munților păduroși, veșnic verzi. Atunci, într-un mod incredibil, vei auzi tropetele cailor și strigătele bravilor soldați ce au luptat alături de Alexandru Macedon pentru istoria ce stă astăzi scrisă pe foi îngălbenite de timp. Dacă vei face toate aceste lucruri, atunci te vei simți mai bun, mai înțelegător, mai curajos și mai mândru, pentru că vei fi ca un adevărat macedonean.

Vei săruta pământul umed, vei vărsa o lacrimă pentru durerea noastră trecută, apoi îți vei sfârși scurta călătorie lângă un foc imens

ce aruncă scânteii în toate părțile, creând impresia că flăcările dansează, că se bucură alături de oamenii veseli, uniți, ce par a fi gata să învingă tot răul ce urmează să vină, cu zâmbetul pe buze.

Asta înseamnă poporul macedonean, zâmbetul ce luminează lumea, lăsând o parte neștiută de nimeni să iasă la iveală, partea iubirii profunde față de tot ceea ce ne înconjoară. Macedonenii - popor ce poate fi asemănat cu soarele și razele acestuia, datorită căldurii cu care un macedonean vă va primi mereu pe tărâmul lui mirific.

Vă așteptăm cu drag!

Alexandra Răuți

Rușii lipoveni din România – o comunitate suspendată între timpuri

Lipovenii au fost asociați dintotdeauna cu spațiul Deltei Dunării, fiind considerați buni pescari. Este, poate, unul din motivele pentru care marii campioni olimpici ai României la sporturile nautice au venit din rândul lipovenilor, Ivan Patzaichin fiind exemplul cel mai elocvent.

Stabilindu-se în România pentru a-și proteja tradițiile de reforma religioasă și prigoana inițiate împotriva lor, rușii lipoveni au reușit să-și păstreze credința neschimbată încă din timpul creștinării Rusiei Kievene, în 988. Și în prezent slujbele religioase se țin în limba slavonă veche, iar calendarul folosit este cel iulian (decalat cu 14 zile de cel gregorian).

Localitățile locuite de rușii lipoveni din România reprezintă adevărate insule ale vechii Rusii. Gospodăriile lor, pline cu flori și bolți de vie, încântă ochiul. Casele, cu nelipsitul iconostas din fiecare cameră, la care trebuie să te închini, de îndată ce le treci pragul, și

vârșnicii cu bărbile lor albe, impunătoare, demonstrează rolul central pe care îl ocupă religia în viața lipovenilor.

În încercarea de a-și proteja specificul etnic, rușii lipoveni au trăit mult timp izolați, în comunități compacte. Astfel s-au conservat anumite tradiții arhaice, care nu se mai păstrează nici în țara lor de origine - Rusia. De exemplu, nu este deloc neobișnuit să vezi

pe ulițele satelor lipovenești oameni care se închină până în pământ ca să-l salute pe preotul lor duhovnic. Ținuta de biserică este și ea una aparte, deoarece se spune că nu ai voie să apari în fața lui Dumnezeu îmbrăcat în hainele de zi cu zi. Femeile poartă fuste largi, înflorate, lungi până în pământ și au obligatoriu capul acoperit cu un batic, în timp ce bărbații trebuie să poarte o cămașă cu mânecă lungă, legată la mijloc cu un brâu.

La 14 ianuarie 1990 a fost înființată Comunitatea Rușilor Lipoveni din România, organizație ce are ca obiectiv apărarea dreptului la păstrarea, dezvoltarea precum și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase și încearcă redeschiderea în conștiința etnicilor săi a apartenenței lor la marea cultură rusă. În prezent, CRLR editează două publicații lunare bilingve: „Zorile” și „Kitej-grad”.

Cristina Anore

Ucrainenii din România

„Nașoho țvitu po vsiomu svitu” - „Florile noastre sunt în toata lumea”

Oriunde s-ar regăsi ucrainenii, cântecul va fi cea mai importantă specificitate care îi unește. Se spune că atunci când Dumnezeu a dăruit talente diferitelor nații, El și-a amintit că mai are un ultim dar, ce se numea „cântecul” și pe care l-a dăruit Ucrainei. Așadar, până în vremurile noastre ne-am păstrat cele mai valoroase talente: cântecul și dansul.

Ucrainenii din România conviețuiesc încă din vechime alături de celelalte etnii, fiind grupați în patru regiuni: Maramureș, Moldova, Banat și Dobrogea.

Localitățile cu o proporție maximă de populație ucraineană din Maramureș sunt: Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Crasna, Bistra, Valea Vișeuului, Lunca la Tisa, Bocicoi, Crăciunești, Rona de Sus, Coștiui, Tisa, Remeți, Piatra și în orașul Sighetul Marmației.

În decursul istoriei, etnia ucraineană a primit mai multe denumiri (ruteni, rusini, ruski,

rusene, rutene, rusnake, ruse, ruși, ruseci), dar cea mai potrivită și reprezentativă este „ucraineni” de la cuvântul Ucraina (Ucroina) sau „na Ucraini” (mai la margine de Rusia mare și de Bielorusia).

Ucrainenii din România sunt prezenți și anul acesta la festivalul ProEtnica, fiind reprezentați de membrii corului din Rona de Sus, Bistra și Valea Vișeuului din Maramureș.

Caracteristicile ansamblurilor ucrainenilor

sunt costumele în diferite culori, unde fiecare culoare are simbolul său - de exemplu: roșul înseamnă curaj, galbenul soarele și albastrul speranța. Aceste culori sunt pline de viață și de încredere ca și cântecele ucrainene, care au și ele culori diferite. Un loc aparte în tradiția ucraineană sunt rețetele culinare cu mâncăruri specifice: „Vareneke”, „Culeșa perekladena z breziiov”, „Culeșa z molocom”, „Vurda”, „Gem iz malen”.

Religia nu este nici ea lipsită din viața comunității, unde toți ucrainenii aparțin de Biserica Ortodoxă Ucraineană - Patriarhia Română (Ucrainsca Pravoslavna Țercva). Toate sărbătorile ucrainene se țin pe stil vechi.

Ca organizație instituțională, ucrainenii sunt reprezentați de Uniunea Ucrainenilor din România, cu sediul central în București.

Le dorim tinerilor ce participă la ProEtnica din partea comunității noastre mult succes în toate activitățile culturale, artistice și religioase.

Prof. Ștefan Lupșac

Totul a început aici, cu noi!

Fiecare om, în fiecare zi, cu bună știință sau în mod inconștient oferă o poveste sau află una. O poveste simplă cu oameni buni sau răi, personaje simple sau complexe, cu un sfârșit neașteptat, fericit sau trist. Însă, atunci când zeci de oameni diverși, ce au culturi diferite, obiceiuri și tradiții vechi se întâlnesc într-un oraș care îmbină perfect trecutul cu prezentul, făcându-te să uiți de viitor - atunci apare o poveste minunată: povestea noastră, a celor ce am fost prezenți în această zi la Sighișoara.

Sunt aici să scriu pentru voi, să aflați de festivalul ce se desfășoară de un timp destul de îndelungat, evoluând de la o ediție la alta, într-un mod surprinzător. ProEtnica este mai mult decât un festival, este povestea noastră, a tuturor minorităților din România.

O zi începută frumos, cu soare, zâmbete și mulți oameni străini. Prima zi a festivalului a

Foto: Alex Aitonean

adunat în Piața Cetății oameni din toate colțurile lumii, ce au demonstrat vineri seară că, deși sunt diferiți, sunt totuși la fel, pasionați de tradiții, obiceiuri și bun gust. Totul părea să se desfășoare minunat, însă, cum planurile de acasă nu se potrivesc cu cele din târg, o ploaie de toată frumusețea a dat peste cap,

atât organizarea, cât și spectatorii ce așteptau nerăbdători să înceapă oficial Festivalul ProEtnica 2009.

Organizatorii au recunoscut, cu mult regret, că nu se gândiseră că va ploua. Astfel, cei prezenți au fost nevoiți să stea unii lângă alții pentru a se încălzi și a se feri de ploaie. Trecând peste această imagine puțin cam tristă, eu am fost plăcut surprinsă de dorința oamenilor de a vedea acest festival, iar această dorință a lor, a celor ce ne înconjoară nu ne poate da decât putere de a merge mai departe pentru ei. Așadar, toți ne-am încărcat bateriile și ne-am apucat de treabă.

Mirosul de nuci, scortişoară și miere, berea și veselia spectatorilor ce așteptau au adus un plus atmosferei festivalului, care s-a desfășurat, după părerea mea, foarte bine. Ansamblul de dans „Banat JA”, reprezentat de germani, a fost primul care a urcat pe scenă și a dat drumul la distracție. Au urmat

ansamblurile de dans „Plavi Delija” (sârbi), „Domokos Pal Peter” (maghiari), „Vrearea Armânească” (aromâni) și „Asul de Treflă” (romi). O seară plină de dansuri ce impresionează prin pașii complicați, dar perfecți ai fiecărui ansamblu. O prezență ireproșabilă din partea lor - Felicitările noastre!

Atmosfera s-a încins imediat, iar spectatorii n-au întârziat să pornească la dans, legându-se în hore și dansând împreună, cu toate că nu se cunoșteau. Minoritățile prezente au reușit să lege prietenii între oameni, demonstrând, încă o dată, că, deși suntem atât de diferiți, suntem uniți și egali în fața lui Dumnezeu.

O imagine impresionantă - căci tot ce s-a întâmplat în prima seară a Festivalului poate fi considerat o lecție importantă de viață. Am întâlnit trecutul pe străzile Sighișoarei. Vlad Tepeș era prezent și se plimba făcând poze cu toți turiștii bucușoiți că l-au întâlnit.

Trecând printre spectatori am auzit diverse discuții prin care aceștia își dădeau cu părerea despre organizarea evenimentului,

Foto: Alex Aitonean

atmosfera festivalului și trupele de dans. Numai cuvinte de laudă veneau din toate părțile, singurul regret al spectatorilor fiind ploaia și frigul. M-am plimbat printre ei și am găsit foarte mulți străini, veniți din toată lumea ca să vadă Festivalul. Țări precum S.U.A, Franța, Belgia, Irak și Suedia se „întindeau” prin fața mea, iar eu am avut plăcerea să comunic cu unii turiști câte un cuvânt sau chiar câteva propoziții în limba lor maternă. Mi-au răspuns, emoționați, într-o română

stălcită, că sunt foarte entuziasmați, că le place foarte mult la noi și că România este acum o parte foarte importantă din viața lor. Ne-am împrietenit și am rămas împreună până la sfârșitul serii, când prima zi a festivalului s-a încheiat cu recitalul Fanfarei „10 Prăjini”, un show absolut minunat, ce ne-a făcut să ne simțim extraordinar. Totul s-a terminat cu bine, chiar dacă a început cu o tentă puțin gri (ploaia). Peisajul s-a colorat cu veselie, jocuri de lumini și sentimente descoperite în fiecare dintre noi, datorită oamenilor deosebiți de care am fost înconjurați aici. Și asta a fost doar prima zi... Povestea noastră continuă și, până la sfârșit de drum, sunt convinsă că ne așteaptă o mulțime de surprize plăcute.

Vino și tu să scrii povestea alături de noi, în fiecare an... Te așteptăm cu brațele deschise să te învățăm despre libertate, viață diversă și tradiție. Tu poți pune punct lucrurilor ce nu ți se par a fi în regulă. ProEtnica - festival al cunoașterii de sine și al iubirii față de semenii.

Alexandra Răuți

Seara a doua - Sărbătoarea continuă

După ploaia din prima zi, a doua seară a ProEtnica a avut toate ingredientele necesare pentru a fi una pe gustul publicului prezent. Cântece și dansuri dintre cele mai diverse, costume spectaculoase și condiții meteo excelente, toate pentru a marca sărbătoarea interculturalității ce are loc zilele acestea la Sighișoara.

Seara a debutat printr-un spectacol de cântece și dansuri albaneze, prezentat de grupul vocal „Seranada”, aparținând Asociației Liga Albanezilor din România. Acesta a dorit să facă cunoscută publicului frumusețea serenadelor din zona orașului Korçë din Albania. Reprezentația lor a atras atenția trecătorilor, care au început să se adune în număr mare în fața scenei din Piața Cetății.

A urmat un alt moment cu dansuri, dintr-un registru diferit, prezentat de ansamblul „Domokos Pal Peter”, al Uniunii Democrate Maghiare din România. Energici și veseli, membrii acestuia au oferit o mostră din frumosul folclor maghiar. Uniunea Culturală a Rutenilor din România a fost prezentă

Foto: Alex Aitonean

pe scena ProEtnica prin ansamblul vocal „Cervena Ruja”, care a cântat câteva melodii rutenești cu specific maramureșean. Recitalul a fost deschis de un moment special având-o ca protagonistă pe Dana Saghin. Aceasta a interpretat două melodii rutenești autentice, deosebit de emoționante, pe care le-a cules chiar ea de la două octogenare din satul Dărmănești, județul Suceava. Despre acestea Dana ne-a spus: „Rutenii, popoarele slave în general, au trăiri sufletești puternice, iar cele două cântece, atât de diferite prin starea pe care o transmit, reflectă perfect acest lucru.

Cântecul și voia bună îi însoțeau pe ruteni la orice eveniment, cele două piese fiind compuse de săteni în urma unor întâmplări reale.”

La ediția din acest an, spectatorii au avut parte de un moment inedit. În afara ansamblurilor comunităților etnice, pe scenă a urcat un reprezentant al noilor comunități de migranți ce se formează în România: Slove, originar din Camerun.

De asemenea, Uniunea Sârbilor din România, prin Ansamblul de dans „Plavi Delija”, a încântat auditoriul prin costumele viu colorate și prin dansurile pline de vivacitate. Înființat în 2004, ansamblul a adus un conducător din Serbia, pe Radovan Iovanov, tocmai pentru a respecta originalitatea și specificul dansurilor sârbești.

Federația Comunităților Evreiești din România a fost reprezentată de grupul „Yahad” (Împreună), care a adus în fața publicului cântece în limba ebraică și idiș precum și câteva melodii moderne israeliene.

A urmat Ansamblul de dans „Banat Ja” cu dansuri populare specifice șvabilor din Banat.

Originari din Arad și Nădlac, componenții grupului au dansat polca și vals pe melodii vesele și antrenante, fiind acompaniați și de public prin aplauze.

Corul „Boztorgay” al Uniunii Democrate a Tătarilor Turco-Musulmani din România a încheiat seria reprezentațiilor aparținând comunităților etnice. Cele 25 de membre ale corului s-au făcut remarcate atât prin vocile și cântecele interpretate cât și prin frumusețea costumului tradițional, cu nelipsita toacă și maramă. Conducătoarea grupului, doamna Memet Căinet, ne-a spus că melodiile interpretate sunt foarte vechi, păstrate din moși strămoși și au ca temă principală dragostea – fie ea față de oameni, patrie sau muncă.

Și așa am petrecut cea de-a doua seară la ProEtnica. În loc de concluzii redăm impresii culese de la spectatorii prezenți în fața scenei. Aurora Crivăț (Sighișoara): „Nu ratez nici o ediție a ProEtnica pentru că îmi place

foarte mult varietatea, îmi plac costumele, tradițiile celor ce urcă pe scenă. Festivalul mi se pare mai spectaculos, mai vesel decât cel medieval, care e mai teatral. În seara aceasta mi-au plăcut mult albanezii, sârbii și nemții iar din programul serilor următoare abia aștept să-i văd pe greci, italieni, evrei și trupa Desperado.”

Teodor Nistor (Brașov): „Am venit întâmplător la ediția din 2006 a festivalului,

mi-a plăcut mult și de atunci încerc să-mi organizez programul în așa fel încât, an de an, să pot veni, fie și numai pentru o seară sau două, la ProEtnica. Eu sunt român însă consider că este important să-i cunoaștem și să-i înțelegem pe cei cu care conviețuim în această țară. Nu aș putea să vă spun cine mi-a plăcut mai mult în seara aceasta, toți au ieșit în evidență prin ceva anume.”

Elena M. (București): „Îmi pare bine că vizita mea la Sighișoara a coincis cu acest festival. Am citit despre el în presă și mă bucur că pot să văd totul pe viu. Mi-au plăcut costumele grupului de tătari și dansurile germane. Deși nu înțeleg niciuna din limbile în care s-a cântat astăzi am încercat să fredonez fiecare melodie după ureche. În România, consider că ar trebui să punem accent mai mare pe ce ne apropie decât pe ce ne separă unul de celălalt iar festivalul pare să fie o pledoarie în favoarea acestui lucru.”

Cristina Anore

Formația maghiară „Domokos Pal Peter” - Joseni Județul Harghita

Bine te-am găsit Sighișoara!

A treia oară îți calcăm pavajul și chiar dacă încă e în lucru, pe noi nu ne deranjează.

Este evenimentul unde de fiecare dată avem posibilitatea de a ne arăta, de a aduce în fața conaționalităților noastre valorile secuiești.

Suntem „Asociația Domokos Pal Peter - Hagymanyorzo Egyesulet” din Joseni județul Harghita, polul cel mai frigos al țării, dar cu oameni inimoși și talentați. Scopul asociației noastre este redescoperirea și transmiterea obiceiurilor și meșteșugurilor străvechi către generația tânără.

Suntem în jur de 400 de oameni în sat, care participăm, conform talentului nostru, la această muncă nobilă. Instrumentele sunt „meșterite” de Nagy Imre, care este sufletul și instructorul formației. După părerea d-lui Liviu Pancu, regizor la Teatrul Național din Târgu Mureș, aceștia sunt adevărați artiști care cântă din inimă, producând artă populară autentică. Țiterășii veterani: Nagy Imre, Dobai Jozsef, Lorincz Gyula, Vizoli Kalman, Lorincz Gergely, au grijă de generațiile tinere care învață arta muzicii populare.

Avem echipă de dansuri cu mai mult de

zece suite de jocuri din diferitele zone ale județului și dincolo de hotarele județului. În prima zi, deși ansamblul de dans și de cântece trebuia să se urce pe scenă abia la ora 20:20, din cauze obiective, ei au deschis de fapt festivalul.

În ciuda faptului că ploua ca din găleată, am avut un public receptiv, care a rezistat sub umbrele, onorând cu aplauze programul nostru. Ansamblul de pe scenă are 44 de membri, țiterășii sunt „ajutați” de grupul vocal format din Iszlai Katalin, Adorjan Erzsebet, Major Julianna, Hunyadi Iren și cele trei nepoate ale meșterului instrumentelor.

Dansatorii instruiți de coreograful Karda

Laszlo, urmașul lui Mogyoros Laszlo, au prezentat dansuri din zona natală, Gheorgheni, zona Ciucului și dansuri moldovenești.

Vârsta dansatorilor e cuprinsă între 9 și 30 de ani. Printre ei se află și tânărul și talentatul profesor Sajgo Szabolcs. O fărâmə din meșteșugurile populare din Joseni este reprezentată prin țesătura Nagy Annamaria, care, re folosind materialele textile, creează artă. Vargyas Vera este cea pentru care „înșiră-te mărgărite” este o ocupație zilnică, creând bijuterii care îți încântă

ochii și sufletul. Miile de mărgele se înșiră în coliere, brățări, cercei și alte obiecte deosebite.

Suportul tehnic a fost asigurat de cei doi studenți la etnografie, respectiv la foto-film-medie, Mosztok Anna și Hunyadi János. La al doilea spectacol, de sâmbătă, de la ora 18:45, ne-a favorizat generoasa mamă-natură (vremea a fost superbă). Plecăm cu satisfacția „misiunii” împlinite.

La revedere Sighișoara! La revedere ProEtnica! Vei fi o amintire dragă în viața noastră. Dacă ne vei mai chema, ne vom întoarce cu multă plăcere.

Domokos Aniko

„Șura” se prezintă

Foto: Anton Stanciu

Pentru anul acesta Comunitatea Italiană din Galați, a venit la întâlnirea interculturală de la Sighișoara cu o multitudine de subiecte culturale, artistice și, bineînțeles istorice. Astfel, la standul comunității aflat în Piața Muzeului, cei interesați pot viziona reviste, pliante, albume despre frumoasa Italie și despre activitatea comunității de la noi și de pretutindeni.

La „Casa cu Cerb”, maestrul Alexandru Gherbănescu, „Șura”, membru al Asociației Fotografilor din România, oferă vizitatorului imagini artistice cu personaje istorice din comunitate dar și de la alte etnii. Expoziția

poate fi vizitată zilnic pe întreaga perioadă festivalului. Sâmbătă, 15 august 2009, domnul Gherbănescu a prezentat prima expoziție din anul acesta pentru festivalul de la Sighișoara. În această expoziție, s-au putut observa fotografii istorice cu Lupoasca din fața Primăriei din Galați, dansuri populare italiene, macedonene și ucrainene, cu participarea unor personalități publice, politice și culturale.

Publicul vizitator și-a manifestat interesul și admirația față de exponatele prezentate, solicitând organizatorului expoziției albume și postere în care să se regăsească aceste fotografii. Performanțele acestui mare artist gălățean au fost apreciate de juriul competente care i-au acordat de-a lungul vremii multe premii și medalii.

Ioana Mardare, o vizitatoare a expoziției, și-a manifestat dorința de a cumpăra o ramă cu pozele Lupoascei și a unui dans ucrainean, care au frapat-o prin „expresia zugrăvită pe chipul dansatoarelor”. O altă vizitatoare, chiar a luat adresa artistului ca să-i poată comanda niște fotografii de familie, apreciind că mâna artistului fotograf „face minuni”. În continuare, Comunitatea Italiană va prezenta în festival și alte manifestări cultural-artistice din portofoliu.

Anton Stanciu

Editura Hasefer - un argument al iubirii pentru Carte a evreilor

Unul dintre numele pe care l-au mai primit evreii de-a lungul timpului este acela de Poporul Cărții. Evident, aceasta se referă la Cartea Sfântă a iudaismului, la Tora. Totuși, dacă vom privi într-un sens mai larg vom observa și dedicarea pe care au avut-o evreii, în lume, în scriitura din domeniile literaturii, științei, filosofiei, artei, medicinei, etc.

Editura Hasefer, a Federației Comunităților Evreiești din România, a luat naștere pentru a promova literatura evreiască, valorile specifice minorității evreiești din România și cunoașterea contribuției evreiești la civilizația românească pentru o bună colaborare în multiculturalitate.

Această misiune pare să se fi realizat cu un adevărat succes datorită felului în care aceste volume sunt percepute în mediul universitar și, în general, de cititorii din România. Fiind în limba română sau reprezentând traduceri ale unor opere cunoscute din strănătate, cărțile de la Hasefer prezintă un univers literar divers, în care sunt oferite publicului lucrări de autentică valoare.

Hasefer a venit în fiecare an, cu standul său de carte, la Pro Etnica. Dacă nu ar fi prezentă i s-ar simți cu siguranță lipsa, dovadă fiind cât de multă lume se interesează mereu despre locația sa. Aici, la Sighișoara, au fost lansate volume de prestigiu ale editurii iar azi, în 2009, Editura Hasefer vine cu volume care vor suscita cu siguranță interesul.

Dacă doriți informații specifice despre aparițiile Hasefer, vă puteți adresa prin e-mail la difuzare@hasefer.ro. Volumele de la Hasefer sunt difuzate, de asemenea, în toate librăriile din țară.

Aici la ProEtnica, însă, aveți răgazul să descoperiți cele mai recente apariții editoriale dar și cărți publicate mai demult și care reprezintă surse de informare valoroase pentru studiul în domeniul multiculturalității, religiei, istoriei, artelor plastice, psihologiei și sociologiei.

Ana Dovaly

Luciana Friedmann

Macedonenii la IX-a ediție a Festivalului ProEtnica

La a IX-a ediție a Festivalului ProEtnica 2009, macedonenii sunt prezenți cu dansuri, cântece, pictură și cărți scrise atât în limba macedoneană cât și în limba română. Toate acestea dovedesc păstrarea valorilor culturale ale acestei etnii, în spațiul geografic românesc. La standul de prezentare am stat de vorbă cu Răzvan Ileanu, care ne-a dezvăluit următoarele: „Participăm la Festivalul ProEtnica 2009 cu o expoziție de carte (poezie, proză, dicționare și cărți culinare) și CD-uri cu

Foto: Hunyadi Janos

muzică macedoneană care pot fi văzute aici, la standul de prezentare, iar la Casa cu Cerb am pregătit o expoziție de pictură.”

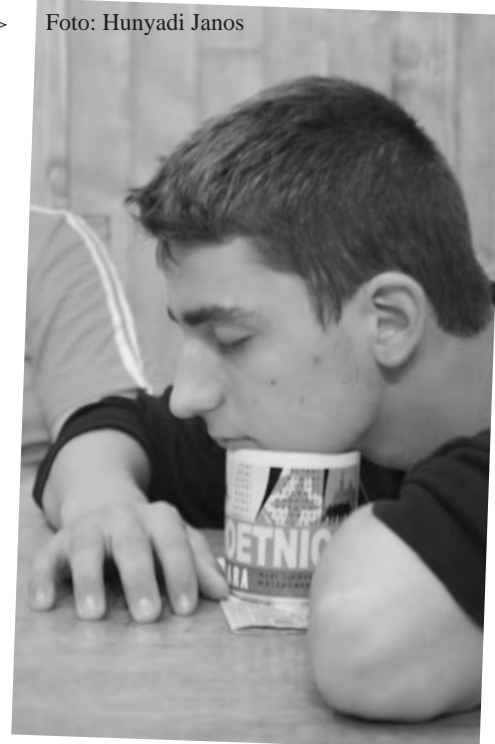
Amintim că în România cel mai mare număr de macedonenii trăiesc în județul Dolj, în zona Urzicutei. În cadrul Asociației, aceștia întreprind o gamă largă de activități, dintre care amintim: folclorul macedonean și activitatea publicistică, care asigură păstrarea limbii materne.

Fotoreportaj

PROETNICA

Somn de frumusețe

Foto: Hunyadi Janos

Frumoasă-i vecina noastră,
scoate trupu-i pe fereastră...

Foto: Alex Aitonean

Daca vineri a plouat, sâmbătă
se găsea de cumpărat soare cu
numai 6 lei

Foto: Alex Aitonean

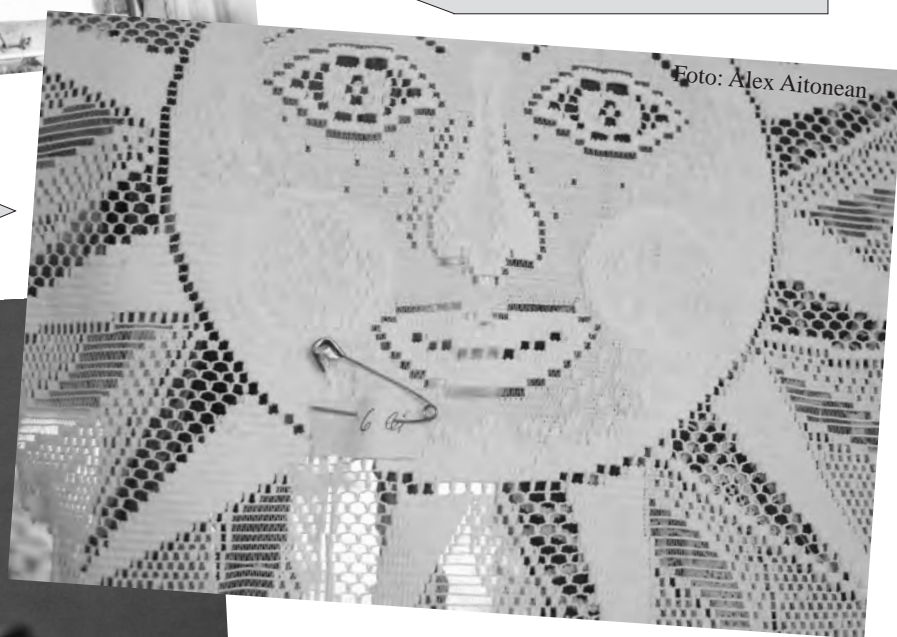
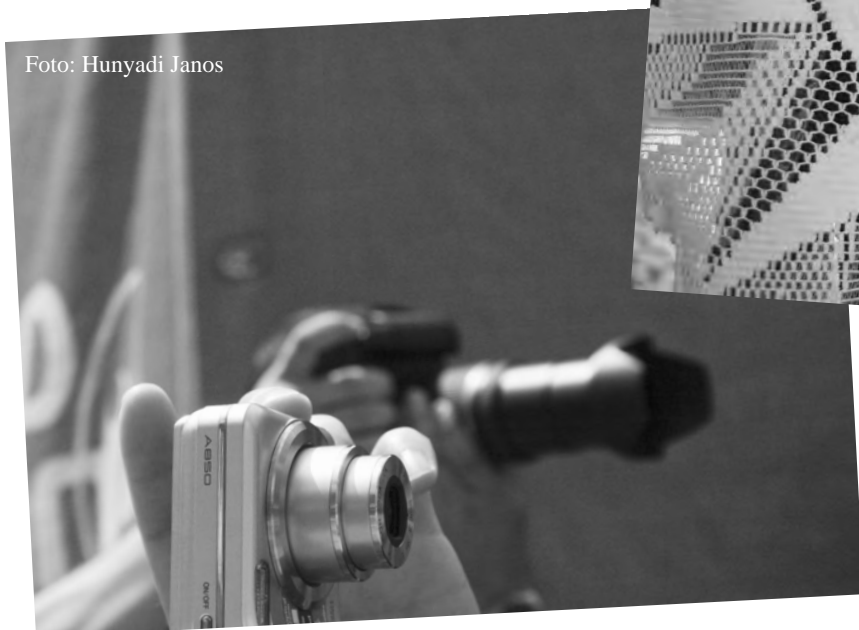

Foto: Hunyadi Janos

Aparatele foto sunt numai
ochi-și-urechi

Foto: Anna Dovaly

Redactorii Agora:
„Noi o scoatem la capăaă
Când se stinge luminaa
N-o să știm niciodatăă
A cui a fost vinaa...”

Frumoasa și be... biker-ul

Foto: Hunyadi Janos

Foto: Hunyadi Janos

Magie la ProEtnica

Dulciuri, nu dulcegării

Foto: Robert Lazar

Folclorizarea minorităților

Dezbateri

Pe cât de straniu ar suna un astfel de titlu, pe atât de real și relevant este din punct de vedere al relațiilor interetnice și, în special, al celor dintre minoritate și majoritate. Un astfel de fenomen devine greu de observat și aproape invizibil la o analiză superficială a problematicii relațiilor interetnice, însă acest proces reprezintă produsul secundar al dorinței de modernizare și supraviețuire culturală a minorităților, în general. Înțelegerea unui astfel de fenomen care încorporează un întreg proces de redescoperire sau redefinire a valorilor cultural-etnice este complex și necesită un bagaj de empatie mai sporită din partea majorității și de răbdare și de înțelegere din partea minorității. Aceste elemente pot fi considerate ca și principali piloni ai conviețuirii interetnice de durată, care să ofere pârgurile necesare evitării unor evenimente nedorite și dăunătoare fenomenului de conviețuire interetnică.

O astfel de dezbateri a avut loc sâmbătă, 15 august, în cadrul Festivalului ProEtnica 2009, cu ocazia căreia domnul dr. Lucian Năstase Kovacs a moderat un simpozion tematic al cărui principal subiect a fost conviețuirea interetnică și relațiile interetnice din România. La discuții a participat prof. dr. Corneliu Sigmirean, conf. dr. Florea Ioncioaia respectiv doamna Maria Koreck, oferind o perspectivă amplă asupra problemelor actuale, oferind posibilitatea de a trage concluzii pertinente și relevante asupra subiectelor discutate. Prin prezența reprezentanților minorităților sârbe și ucrainene din Parlamentul României, o astfel de abordare, din punct de vedere politic și administrativ, a ajutat la înțelegerea problemelor și creionarea unor posibile soluții. O abordare corectă a problemelor minorităților necesită, în acest context de relații bilaterale, corelarea situației

Foto: Alexandra Biro

culturale cu spectrul politic și administrativ, în urma căreia conviețuirea interetnică să ofere posibilitatea de manifestare liberă și susținută pe mai multe paliere.

Colaborarea interetnică, astfel, poate deveni un pilon important al procesului de modernizare socială și redescoperire identitară, a cărei consecințe pozitive pot influența nu numai dezvoltarea socială a României, ci și crearea unui plus de valori la nivelul întregii societăți românești. Consolidarea relațiilor majoritate-minoritate sau viceversa reprezintă principalul motor al dezvoltării culturale a comunităților din România și oferă posibilitatea de creare a unor legături internaționale cu statele vecine care au minorități în România.

În concluzie, putem afirma că astfel de dezbateri, respectiv mediatizarea lor, pot oferi modele de conviețuire și promovare a spiritului democratic, al respectului reciproc și al modernizării sociale atât de necesare în

contextul contemporan. Dacă în deceniile trecute relațiile interetnice erau dominate de spectrul politic, în momentul de față aceste relații par să se mute pe un palier mai realist, în care necesitățile minorităților sunt abordate din spectrul realităților de la începutul secolului XXI. Desigur, astfel de abordări pot fi atacate și contraatacate virulent, însă aceste argumente, mai mult sau mai puțin conservatoare, pot fi considerate depășite. Așadar, dorința de creare a unui cadru favorabil contextului actual devine din ce în ce mai clară și ireversibilă.

După observațiile unuia dintre participanții la dezbateri, pericolul folclorizării minorităților etnice nu va deveni un proces finit și ireversibil, iar prezervarea valorilor autentice va prevala în fața modernizării rapide, pavate de tentația derapajelor de sorgintă imaginară.

Iakob Attila

De ce ProEtnica?!

Ora 5:00 dimineața. Stau în fața calculatorului și meditez. Ce caut aici între doi omuleți obosiți și trăzniți, pe care îi cunosc de 48 de ore și care scriu pe rupe la primul număr al revistei Agora pe anul 2009? Ce caut eu aici, omul din ce în ce mai comod al societății moderne, care de multe ori renunță la căutarea și cercetarea clasică, în favoarea celei rapide al google-ului omniprezent și atotștiutor? Ce caut la un festival cultural, care la prima vedere pare a fi un tezaur folcloric multiethnic și multicolorat? Și, în fine, mă întreb de ce mă strofoc să scriu acest articol pentru micuța, dar simpatica noastră revistă? Răspunsul este simplu. Cred. Cred în puterea aproape insesizabilă a colaborării dintre oamenii care doresc, mai mult decât orice, să lase în urmă o schimbare,

deseori invizibilă, însă pe atât de importantă în cadrul relațiilor interumane și intercomunitare. Dialogul este probabil singurul instrument de creare a unor mecanisme care să conducă la evitarea unor neplăceri de natură istorică sau identitară care pot marca deseori pe perioade lungi relațiile intercomunitare.

Și aici mă opresc: colegul din dreapta vorbește despre salata grecească (pe care, personal o detest, însă nu în așa măsură încât să bat bucătarul), iar cel din stânga despre... nu știu ce... mă plictisește... nu-mi place limbajul lui și faptul că fumează o țigară diferită de mine.

Dar, să ne întoarcem la paragraful anterior, în care susțineam caracterul benefic al dialogului și să adaug că, pe lângă dialog, este necesară și acceptarea și respectul celuilalt. Poate cer mult și mă aștept la mult,

însă îmi vine în minte Stăpânul Inelelor și vrăjitorul Gandalf. Acesta, la un moment dat, compară clipa și contextul trezirii străjerilor de copaci cu o avalanșă imensă, provocată de un bulgăr micuț, care pornind de la piscul cel mai înalt distruge aproape totul în cale, înspre vale. Dar ce legătură au un film și un roman cu relațiile interetnice? Probabil nici una. Însă, de obicei, marile probleme ale comunităților apar din cauza unor fenomene minore, aproape evitabile și previzibile.

Cei doi colegi mă atenționează că e deja ora 6 și că ar fi timpul să renunț la „bătutul câmpiilor Sighișoarei” și să mă apuc de ceva mai serios. Dar de ce? În momentul de față doar atâta pot și atâta fac. Bună dimineața, Sighișoara! Bună dimineața, ProEtnica!

Iakob Attila

Pasărea Colibri, întâia oară la ProEtnica...

... din păcate fără regretatul Florian Pittiș. La ProEtnica Sighișoara a fost cel de-al nouălea concert susținut de Pasărea Colibri în absența fizică a lui Florian Pittiș, dar sub atenta lui supraveghere spirituală din sferele înalte în care se află acum. Și cred că, asemeni publicului prezent în număr mare la recitalul de sâmbătă seara, și lui Florian Pittiș i-a plăcut ce a văzut și ce a auzit. Mircea Baniciu, Mircea Vintilă și Vlad Knejevici au trezit entuziasm în rândul publicului la apariția lor pe scena principală a ProEtnica. Interpreții au împărtășit același sentiment, aflându-se pentru prima dată la festivalul ProEtnica.

“Noi suntem pentru prima dată la ProEtnica și vreau să vă spun că am văzut ce s-a întâmplat și înaintea concertului nostrum. Sunt lucruri

foarte interesante făcute de localnici, dar și de oameni din alte părți, este un lucru minunat. Nu mă așteptam să fie așa frumos... A fost de excepție, ați văzut și d-voastră, a fost o atmosfera minunată”, a spus Mircea Vintilă după recital adăugând că s-a simțit minunat alături de publicul de la ProEtnica acesta cântând alături de Pasărea Colibri de la început până la sfârșit. Cum era de așteptat, artiștii

nu au putut scăpa atât de repede de public, aceștia întorcându-se de două ori pe scenă la cererea insistentă a publicului.

Întrebat ce se mai întâmplă la Pasărea Colibri, Mircea Vintilă a arătat că “se întâmplă numai lucruri frumoase și bune. Am avut o serie de concerte în toată țara, la Constanța, la Satu-Mare, Timișoara și mâine (duminică n.r.) avem ultimul spectacol. Sunt seri foarte frumoase așa cum a fost și aceasta.”

Referitor la Sighișoara Mircea Vintilă a declarat: “Sunt îndrăgostit de oraș și să știți că atunci când vin aici stau numai în Cetate și de multe ori când distanțele sunt foarte mari ma opresc în Sighișoara unde, am mulți prieteni, să mă odihnesc. Iubesc mult orașul și atmosfera de aici.”

Beatrice Popescu și Alexandra Biro

Tradiții: „Maslenița” la rușii lipoveni

Săptămâna laptelui și a brânzei, numită de rușii lipoveni „Maslenița” (maslo = unt, în rusă), precede Postul Paștilor, fiind o sărbătoare precreștină. Potrivit tradiției, în fiecare an, spiritele iernii trebuie împlânzite, de aceea e nevoie de muzică și de vestitele clătite rusești. Se spune că doar așa iarna se îndură să plece și să lase locul primăverii.

În săptămâna de dinaintea „Masleniței”, rudele se adună la o masă îmbelșugată, la care se consumă multe preparate din carne.

Luni, în prima zi a săptămânii albe, gospodinele încep să pregătească alaturile pentru preparatele pe bază de lactate, pe care o să le gătească din belșug în săptămâna respectivă. În aceeași zi, lipovenii își scot hainele de primăvară, neaparat

Foto: Andrei Luchici

în culori vesele, pe care le vor purta toată săptămâna. Cum începe postul, vor trebui să revină la o costumăție mai sobră.

De marți, încep vizitele. Lipovenii merg pe la rude, întind mese mari, se

țin de petreceri cu muzică și dansuri, de șezători.

Joi e ziua socrilor, care trebuie să-și invite copiii la ei la masă. La plecare, soacra îi conduce cu cântece și le oferă diverse prăjituri.

Vineri e ziua în care bătrânii își fac vizite.

Duminică e ziua iertărilor. Tradiția cere ca fiecare lipovean certat cu cineva să se ducă să-și ceară iertare, pentru a intra cu sufletul curat în post. Tinerii sunt cei care vor face primul pas în

acest sens.

Odată cu lăsarea serii, se strâng toate bucatele de dulce. Începe Postul Paștelui.

Cristina Anore

Vocile de la ProEtnica

De ProEtnica se bucură nu doar locuitorii orașului Sighișoara împreună cu cei care se implică direct în această activitate, dar și numeroși turiști din țară și din străinătate care în perioada 14.08 – 24.08.2009 și-au ales să fie în Sighișoara.

Să vedem care este părerea lor despre ProEtnica 2009. „De cinci ani sunt prezent în fiecare an la ProEtnica. Pentru mine această manifestare înseamnă culoare, dinamică și deschidere spre celălalt” (*Diana din Timișoara*).

„Sunt pentru prima dată în România și sunt sigur că mă voi întoarce. Nu pot să spun mare lucru despre ProEtnica, fiindcă nu am auzit nimic

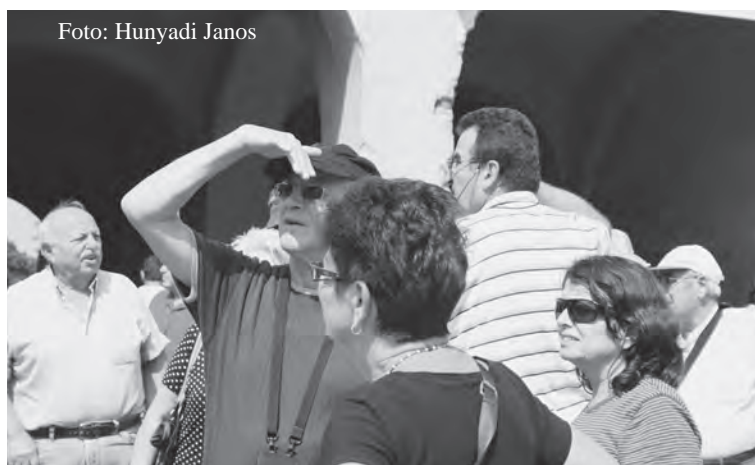

Foto: Hunyadi Janos

despre această manifestare, dar din ceea ce văd aici, e un proiect reușit” (*Vladimir din Slovacia*).

„Sighișoara mă încântă, ProEtnica îmi place. Mă simt bine aici, dar ceea ce mă întristează este proasta organi-

zare a lucrurilor care sunt derulate în paralel. De exemplu: pavarea șoselelor. Asta e România” (*Radu din Miercurea Ciuc*).

„Vin din Marea Britanie și constat că totul ce am auzit despre România este fals. Am întâlnit aici oameni foarte calzi și am vizitat locuri care au ceva de spus” (*David din Londra*).

„La Sighișoara am ajuns ieri și am fost tristă din cauza vremii. Am

evoluat pe scenă cu ansamblul Banat Ja și sunt impresionată de tot ce oferă Festivalul ProEtnica. Îmi place totul” (*Ema din Nădlac*).

Ana Dovaly

E și film... sunt de toate

Foto: Robert Lazăr

E seară și plouă. Conferința de presă s-a terminat. Următorul obiectiv pe listă e filmul din Turnul Fierarilor. E despre viața și cultura sârbilor. Mă gândesc că niște informații despre ei nu strică, așa că o iau ușor cu grupul spre turn. Turnul Fierarilor a fost ridicat în anul 1631, iar rolul său era să apere Biserica Mănăstirii în caz de asediu. Acum adăpostește o galerie de artă boemă, cu tablouri aparținând artiștilor membri ai Asociației Artiștilor Plastici Sighișoara. Pictori ca Niculae Ardelean sau Zaharia Dan și-au adus aportul la crearea unei atmosfere perfecte pentru vizionarea unui film.

Documentarul se numește „Fașanke” și se referă strict la un obicei sîrbesc dinaintea de Paști. Fărșangul este un obicei de primăvară și mereu un prilej de bucurie. Oamenii se

maschează în costume cât mai ciudate, pentru a nu fi recunoscuți și intră în case, speriiind locatarii, care sunt „nevoiți” să plătească pentru a fi lăsați în pace. Satele precum Clisura Dunării, Divici sau Belobreșca încă duc tradiția mai departe, deși au întâmpinat greutăți. Perioada comunismului a diminuat acest eveniment, dar printr-o organizare bună și implicare din partea autorităților, festivalul a căpătat un caracter mai pragmatic, ajungând o sărbătoare importantă din an.

Oamenii costumați organizează o paradă, condusă de niște „miri”, care simbolizează începutul unui nou ciclu al vieții. Fie că sunt mascați în țigani sau în animale mitice, toți au același scop - să alunge răul și să protejeze animalele domestice. Pe timpul procesiunilor, nimeni nu lucrează, locuitorii acestor zone fiind toți implicați, fie ca participanți, fie ca simpli spectatori. Sărbătoarea laică se încheie cu o înmormântare ritualică, care marchează finalul anotimpului rece. Printr-o mediatizare intensă și o bună organizare, autoritățile speră să atragă cât mai mulți turiști. Obiceiul a fost preluat parțial de maghiari, care se dau cu tăciune pe față la Sărbătoarea Strugurilor și aleargă după copii și fetele tinere, ca să-i sperie.

Alexandra Biro și Septimia Săbăduș

Meșter popular - Gorban Maria Ouă încondeiate

Pentru Festivalul ProEtnica 2009, ucrainenii au pregătit un stand multicolor care a atras toate privirile trecătorilor.

Maria Gorban din jud. Suceava, comuna Ulma, mi-a dezvăluit tainele încondeierii ouălor: „La noi în Bucovina, ouăle încondeiate au o tradiție îndelungată. Meșteșugul acesta se păstrează din moși-strămoși. Eu l-am învățat de la mama mea și am grijă să-l transmit mai departe copiilor mei.

Pentru încondeiere folosim ouăle de rață, de găină și de struț, în care facem o gaură și scoatem conținutul. După aceea spălăm oul și așteptăm să se usuce. Pe oul uscat, cu „cișița” și cu ceară de albine încălzită facem modelul dorit, care este executat în mai multe vopsele: prima dată aplicăm vopsea galbenă și așteptăm să se usuce, după care aplicăm vopsea roșie și apoi aplicăm culorile închise, cum ar fi maro sau negru. La urmă ștergem ceara de pe ou și rămâne modelul.

Cu acest meșteșug ne mândrim la diferite târguri, atât în țară, cât și în străinătate.”

Meșterul popular Kádár-Dombi Péter Modelaj din lut

Lutul. Un material atât de banal și totuși, în momentul în care este luat în mâini pricepute, devine foarte expresiv. Asta reușește să facă și meșterul popular Kádár-Dombi Péter, care este profesor de fizică și chimie, „Pasiunea pentru modelajul din lut se datorează tatălui meu, care a fost meșter popular. Prima dată am pus mâna pe lut în Corund, un centru ceramic renumit în Ardeal. Așa am început să modelez și când am văzut că iese ceva nu l-am mai lăsat din mână. M-am adresat unui meșter popular renumit de la care am învățat foarte mult. Mai departe, am primit multe încurajări prețioase de la artistul plastic Bandy Deszu. Astfel, au trecut trei ani și am ajuns la prima expoziție în orașul Cristuru Secuiesc, după care au urmat numeroase expoziții, atât în țară, cât și în străinătate. Acum organizez și diferite cursuri pentru copii pe care-i inițiez în arta modelajului din lut.”

Ana Dovaly

Foto: Alex Aitonean

De la Iași... la New York, cu Radu Gabrea

Sinagoga sighișoreană, renovată prin contribuția inimoasă a domnului David Blum, s-a transformat sâmbătă seara, la ieșirea Șabatului, într-un spațiu dedicat limbii și culturii idiș. Regizorul Radu Gabrea i-a invitat pe cinefili la o călătorie de la Iași la New York, pe ritmuri, text și melodii idiș. „Moștenirea lui Goldfaden” reprezintă o plimbare muzicală prin istoria teatrului idiș. Din cramele din Moldova la prestigioasă scenă new-yorkeză, autorul ne conduce prin fascinanta lume a actorilor și muzicienilor înfocați iubitori ai acestei limbi, ai dulcilor ei inflexiuni „de acasă”. Pelicula „Rumenye! Rumenye!” reprezintă un alt șir de magice întâlniri cu oameni care transferă mișcare sufletului în muzică. Pornind de la căutarea similitudinilor dintre doina românească și muzica idiș, regizorul ajunge să construiască o imagine a destinului personajelor sale. Prin intermediul creației subtile a lui Gabrea, descoperim

Radu Gabrea

secvențe de istorie iudaică, surprindem tristețea unor vremuri dificile dar și rezistența evreiască în fața unor dificultăți inimaginabile pentru o minte lucidă. Așa cum spunea unul dintre muzicienii intervievați în film teatrul de expresie idiș îți permite să fii în același timp în tenebrele tristeții și să îți păstrezi zâmbetul. Acest „haz de necaz” implicit este un specific care face relativ intraductibilă creația de limba idiș. Dacă unii au crezut că limba idiș va dispărea după Holocaust și după substanțiala împușinare a evreilor din spațiul est-european, aceste pelicule documentare sunt o mărturie a supraviețuirii sale în locul de baștină dar și în Statele Unite, în Israel și îndepărtate colțuri ale lumii. Filmele lui Radu Gabrea reprezintă o impresionantă restituire pentru o lume care trăiește azi doar intermediul versului, muzicii și teatrului său.

Luciana Friedmann

Tumultuoase revărsări de cromatism vitalizant

Crescută și modelată în mediul armean al Gherlei natale, urbe transilvană de un pitoresc aparte (grație unei impresionante ghirlande de edificii cu structuri și ornamentică barocă), iar ambianța caselor avea să fie înnobilită de somptuoasa reverberație a mobilierului și covoarelor cu iz oriental, glasul culorilor se va sădi adânc în profunzimile unei delicate sensibilități ademenite de armonie și frumusețe. Exersarea prin traiect grafic și acord cromatic, chiar modelajul formelor în lut reavăn, se instituie ca obișnuință în clipe de răgaz, pentru ca, în cele din urmă, la maturitate, să devină major argument existențial. Dacă la mulți, o asemenea manifestare s-a topit în simple solfegii de divertisment, la Azaduhi Varduca Horenian, confesiunea prin linie și tonalitate armonică s-a instituit în necesitate de prim ordin, desăvârșind, pe parcursul a trei decenii de pasionată și ardentă dăruire, zestrea creativă semnificativă pe portativul valorilor durabile.

Ceea ce frapează la Azaduhi Varduca Horenian este acea evidentă lejeritate cu care dispune argumentul cromatic pe albul suportului, încât

imaginile devin sugestive probe de trăire intensivă și candoare expresivă. A ajuns aici prin exercițiu constant, dezinvolt și printr-o fructuoasă cultivare a sensibilității în relație cu exigențele postmodernității. Drept urmare, pretextul imaginativ va păstra doar aluziv însemnele unei realități convertite în rafinate respirații și rezonanțe de tern natural și cuceritor

sentiment poetic. Se simte bucuria sinceră a dezvăluirii de adevăruri și miresme desprinse din fabulosul spectacol întreținut de energiile sesizabile la nivelul destinului uman, a micro și macro- cosmosului, antrenate prin intermediul fluxului luministic în evanescente metamorfoze.

Declanșat din străfundurile unei generoase memorii afective, fiecare motiv pictural materializează sintetic și original suflul specificității invocației inspirative. Amintim mai întâi de ritmica arcașilor și misterul unori ocuri și brunuri extrase din patina unor vremuri imemorabile, pe care le etalează falnică succesiune spațială a unor edificii ce aparțin civilizației medievale transilvane. Alteori, recursul la un trecut încărcat de istorie și poezie legendară se rezumă la ipostazierea de alerte involburări, cu simbolice decorațiuni și eterice făpturi angelice, care se răsfră grațios pe infinitul albastrului celest. O senzație de plutire și înălțare, de dans perpetuu al formelor prinse în

vertijul unor fascinante articulații de arabescuri inefabile inundă frecvent ansamblul compozițional, semn de particularizare a viziunii prin fina absorbție a somptuoziității baroce și a supleței cursive a art nouveau-ului. Stilistic, se înregistrează o certă afinitate cu scânteierile unui abstractism liric, de cea mai pură și muzicală factură.

Stadiul evoluat al antrenării datului natural în adieri de rafinată spiritualitate este dovedit și de memorabila forță a transfigurării ce imprimă zecilor și ineditelor aranjamente florale tonifiante impresie de topire în infinite și simfonice orchestrații, cu diafane succesiuni ritmice de incandescențe tonale sau vaporozități care nu-și epuizează nicicând substanța emotivă. E virtutea coloristului autentic în măsură să transfere pigmentului vraja propulsării în râvnit univers paradisiac. De la un motiv la altul,

se amplifică satisfacția de a asista la mereu proaspăta și senina articulare a suprafețelor în solare sonorități, reflex al unei structuri temperamentale și ideatice predispușe configurării expresiei și sensurilor pozitive ale vieții.

Spirit confesiv, dominat de efluviile unor elanuri expansive, tumultuoase, Azaduhi Varduca Horenian a desăvârșit creație picturală distinctă, valoroasă, vitalizând respirațiile contemporaneității cu vibrațiile unui cromatism de o impresionantă diversitate a accentelor melodice, de la ardent și exploziv, la feeric și surdina, antrenându-ne într-un ademenitor pelerinaj prin spațiul unor neconținute descoperiri și revelații.

Așteptăm cu firească și motivată speranță întregirea repertoriului imagistic cu alte tumultuoase revărsări de armonii propice fortificării noastre psihice și spirituale.

Prof. univ. dr. Negoită Lăptoiu

Miniaturile pe sticlă ale Ermonei Martaian

Artista de origine armeană s-a născut în România (1973) și avea patru ani când familia ei s-a mutat în orașul natal al tatălui ei, Gherla. La Cluj-Napoca și-a făcut studiile la Facultatea de Științe Economice. Strămoșii lui Martaian Ermone, armeni din Turcia s-au refugiat în România în urma masacrului din anul 1915.

Familia numeroasă, care din vechime s-a ocupat cu țesutul covoarelor, s-a stabilit în capitala coloniei armenice, Gherla, cunoscută sub numele de Armenopolis. Aici, Martaian Ermone a absorbit spiritul culturii armenice și a devenit, ca adult, continuatoarea ei.

Țesutul covoarelor implică nu doar meșteșug ci și artă. Strămoșii lui Ermone au fost, în același timp, meșteri

iscusiți și artiști în crearea covoarelor. Ermone nu a continuat tradiția țeserii covoarelor ci, acum 15 ani, a fost cucerită de miniatură, ramură reprezentativă a moștenirii culturale armenice atât de bogate în forme și culori. În timp ce meșterii armeni din vechime realizau aceste miniaturi pe pergament sau hârtie folosind culori vegetale, Martaian Ermone le recrează pe sticlă cu vopsele moderne după viziunea artistică proprie.

În procesul creației, artista s-a convins că pictarea miniaturilor este pur și simplu artă în sensul cel mai nobil al cuvântului. A cucerit-o pictura armeană de miniaturi de la începuturi cu stilul său, cu universul său de culoare. Recrearea picturilor Evului Mediu cere artistului o muncă de

migală aprofundată, ceea ce asigură bucuria creației.

Martaian Ermone a participat, în ultimul deceniu, la mai multe expoziții colective în țară și peste hotare. Expozițiile mai reprezentative au fost la Bastion Gallery, Cluj-Napoca; Muzeul de Istorie, Gherla; festivalul ProEtnica, Sighișoara; Casa de Cultură, Gherla; Centrul Cultural Român, Budapesta. Lucrările sale se găsesc și în colecții particulare în mai multe țări (Elveția, Franța, Italia, USA, Germania).

După părerea lui Martaian Ermone, miniaturile armenice milenare, bazate pe reguli stricte în privința formelor și culorilor, au un mesaj de transmis și oamenilor zilelor noastre.

Krajcsir Piroška

DIN BUCĂTĂRIA

Rețetă ucraineană

Borș ucrainean cu slănină

Timp de preparare:

2 h 30 min.

Ingrediente:

500 g carne, 400 g varză, 400 g cartofi, 250 g sfecla roșie, 2-3 roșii sau 1/2 pahar bulion de roșii, 1/2 pahar smântână, 1 buc. morcov, 1 buc. rădăcină pătrunjel, 1 ceapă, 20 g slănină, 1 lingură unt prospăt, enibahar, piper, foi de dafin, jumătate de l borș.

Mod de preparare:

Se prepară o supă de carne și se strecoară. Morcovul,

pătrunjelul și sfecla se taie pai. Sfecla se fierbe înăbușit 20-30 minute, apoi se adaugă grăsime, bulion de roșii, borș și supă de carne. Zarzavatul și ceapa se prăjesc ușor cu unt, se amestecă cu făina și se mai prăjesc puțin, se subțiază apoi cu supă de carne și se lasă să dea câteva clocote. În supa de carne preparata pentru bors se pun cartofi taiati in cuburi,

varza tăiată mare, sfecla roșie înabușită, sare și se fierbe totul 10-15 minute. Se adaugă apoi zarzavatul prăjit cu făina, foi de dafin,

piper, enibahar și se fierbe pînă cînd cartofii și varza sînt gata. Cînd borșul este gata, se pune slănină freată cu usturoi, se adaugă roșii tăiate felii și se mai lasă să dea un clocot la foc iute, după care se lasă să stea 15-20 minute. Se adaugă borșul, se drege cu smîntînă și se presară cu patrunjel verde tăiat marunt.

Rețetă evreiască

Shakshuka.

Ingrediente: 1 kg. roșii, 4 cepe mari, 6 ouă, 1 ardei iute, busuioc, cimbru, piper, chimen.

Mod de preparare:

Roșiile se dau pe răzătoare. Ceapa se taie peștișori și se căleşte în ulei pînă devine aurie, apoi se adaugă sucul

de roșii, ardeiul și condimentele. Se acoperă și se lasă o jumătate de oră să scadă sosul. Se sparg ouăle și se adaugă în sos ca pe

niște ochiuri. Se mai pune capacul și se mai lasă 5 minute pînă se fac ouăle, dar să nu fie tari. Se servește imediat fierbinte.

Rețetă germană

Ciolan de porc cu bere (a la Peter)

Timp de preparare:

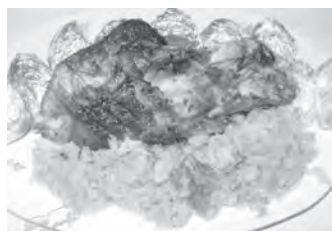
3 ore (complexitate redusă)

Incrediente:

1 ciolan de porc în prealabil opărit (1/4 oră), sare, piper, chimen, 2-3 căței de usturoi, 1 sticlă de bere

Mod de preparare:

Șoricul ciolanului, în prealabil opărit, se crestează

în pătrățele. Sarea, usturoiul, piperul și chimenul se dau la blender și se freacă bine ciolanul pe toată su-

prafața cu acest amestec. Se așează pe grătarul cuptorului preîncins la 220 de grade, cu o tavă dedesubt. Temperatura cuptorului se lasă la 220 de grade timp de 20 de minute, apoi se reduce la 180 de grade. Pentru un ciolan de 1,5-2 kg se iau în calcul 2-2,1/4 ore timp de coacere. Pe toată durata preparării se stropește ciola-

nul cu sosul format în tavă și se toarnă bere peste el. După o oră, se pot introduce în cuptor și niște cartofi spălați bine și înveliți în staniol. (se recomandă stropirea ciolanului cu bere). Când este gata, carnea se desprinde cu ușurință de pe os, este moale și fragedă. Se servește pe varză călită și/sau cu cartofi copti.

MINORITĂȚILOR

Rețetă poloneză

Șnițel polonez.

Ingrediente: 1/2 kg carne de vițel sau de porc, fără oase, 150g unt, 1 ceapă, 2-3 căței de usturoi, sare, piper, 1

ceșcuță de vin alb, 1/2 kg cartofi, gogoșari.

Mod de preparare: Se bat bine șnițelele, se dă sare și piper și se prăjesc în unt

cu ceapă și usturoiul tocate mărunt. Se scot apoi și se țin la cald. Se stinge sosul cu vin și se toarnă peste șnițele. Se servesc cu cartofi fierți și cu gogoșari.

Rețetă albaneză

Supă albaneză cu orez.

Timp de preparare:

60 de minute.

Ingrediente: 500g carne de vită, 100g orez, 2 ouă, jumătate de lămâie, sare, piper, puțin pătrunjel tăiat mărunt.

Preparare: Se taie carnea mărunt și se pune la fiert, de preferință într-o oală cu presiune, timp de 35-40min.

Apoi se pune împreună cu apa în care a fiert într-o altă oală și se

adaugă orezul. După ce orezul a fiert, se adaugă cele două ouă bătute împreună cu jumătatea de lămâie stoarsă. Se sarează după gust și se adaugă pătrunjelul.

Servire: caldă.

Rețetă bulgărească

Ghiveci bulgăresc

Timp de preparare:

35 min (complexitate redusă)

Ingrediente: o vînătă, un dovlecel, un ardei roșu, un ardei alb, 2 cepe, 4 roșii, 2 căței de usturoi, o cană de orez, o legătură de pătrun-

jel, cibru uscat, sare, boia, piper și ulei.

Mod de preparare:

Se taie vînăta bucățele și se prăjește în puțin ulei. Separat se prăjesc ardeii tăiați cubulete, apoi se adaugă ceapă, și apoi

usturoiul. Peste acestea se pune dovlecelul tăiat cubulete, se adaugă una-două linguri de apă, și se lasă la prăjit. Apoi se pune vînăta deja prăjită, și roșiile tăiate cubulete (care au fost în prealabil

opărite și s-a luat coaja jos). Se mai lasă 2-3 minute la prăjit, apoi se adaugă o cană de orez și o cană de apă. Se condimentează cu boia, piper, cimbru și sare. La sfârșit se pune o legătură de pătrunjel tocată mărunt.

Rețetă grecească

Salata de pepene roșu cu brânză feta și mentă.

Este o salată perfectă pentru o după-amiază de vară. Ingredientele din această salată se îmbină perfect și rezultă o salată gustoasă și răcoritoare.

Timp preparare: 30 min.

Ingrediente: 600 g pepene roșu fără semințe, 1 lingură suc de lime, 100 g brânză feta mărunțită, 2 linguri ulei de măsline, mentă proaspătă mărunțită, 1/2 ceapă ro-

șie feliată, 75 g măsline.

Mod de preparare: Puneți ceapa și sucul de lime într-un bol și lăsați-o 10 minute - lămâia va scădea din iuțeala cepei. Amestecați apoi pepenele tăiat cu-

buri, feta, ceapa, măslinele, sucul de lime și menta; turnați ulei de măsline deasupra și amestecați ușor, dați la rece 20 de minute și puteți savura minunata salată!

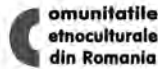
ORGANIZATOR PRINCIPAL :

CO-ORGANIZATORI :

Municipiul
Sighisoara

Comunitatile
etnoculturale
din Romania

Ministerul
Culturii, Cultelor
și Patrimoniului
Național

FINANTATORI :

Ministerul
Culturii, Cultelor
și Patrimoniului
Național

Guvernul României
Agenția pentru
Strategii Guvernamentale

GUVERNUL ROMÂNIEI
DEPARTAMENTUL PENTRU
RELĂȚII INTERNETNICE
Diversitatea Reunește Identități

ifa Institut für Auslands-
beziehungen e.V.

CO - PRODUCATOR :

PARTENERI :

Universitatea
Babeș - Bolyai

Casa cu Cerb

Asociație Turistică Sighisoara

www.edtarnave.eu

ASOCIAȚIA

PARTENERI MEDIA:

Ziarul german din România

cinema tv teatru

www.sighisoaraonline.com

102.9 FM

WWW.PROETNICA.RO

SPONSORI :

Profitul tău zilnic!

loteria
română

SICERAM
Fondat în 1907

